

VOJENSKÁ VĚDA

V naší současnosti je věda chápána v několika rozdílných významech pojmové náplně tohoto homonyma.

Tak profesor Bernal píše ve své knize „Věda v dějinách“ toto: „Vědu lze považovat za instituci, za metodu, za hromadící se tradici vědomostí, za důležitý činitele při udržování a vývoji výroby a za jeden z nejmocnějších vlivů, jež formulují přesvědčení a postoje k vesmíru a k člověku... Výrazy věda nebo vědecký mají mnoho různých významů — podle souvislostí, v níž se jich užívá...“¹⁾

Za nejcharakterističtější a společensky nejúčelnější významy termínu „věda“ považují především:

— pojetí vědy jako instituce — a jejího specifického fungování, včetně metod tohoto fungování;

— pojetí vědy jako hromadící se tradice vědomostí.

Obě tato pojetí jsou totiž atributivního charakteru u kterékoli soudobé, živé aktivní vědy. Každá konkrétní věda musí mít subjekt svého zkoumání, který specifickými metodami vyvíjí poznávací činnost v oblasti svého specifického objektu zkoumání a který musí dospět k formulování určitých souhrnů poznatků — tj. k formulování příslušných vědeckých teorií.

Ostatní významy termínů „věda“ a „vědecký“ považují za určité zobecnění nebo zvýraznění některých vlastností některých věd. Tyto významy jsou ve své podstatě odvozeny z uvedených atributivních pojetí vědy — vědy jako předmětného fungování vědeckého subjektu (tj. vědecké instituce) a vědy jako hromadící se tradice vědomostí (tedy vědecké teorie).

Abych mohl přikročit k rozboru problematiky „vojenské vědy“, přijímám obecné pojetí vědy jako: „... vědecké instituce a jejich funkční fungování, včetně jednak používaných jimi metod a jednak výsledků tohoto fungování...“

¹⁾ Bernal: Věda v dějinách, Praha, SNPL 1960, díl I., str. 25.

Věda, chápána jako celek, tvoří pak soustavu jednotlivých konkrétních věd, odlišených navzájem svým předmětem zkoumání podle Engelsova kritéria, jehož základem je pojetí vývoje forem pohybu hmoty.

Řekl jsem, že kritériem dělení věd je předmět jejich zkoumání. Vojenská věda je tedy věda, která zkoumá jednak ozbrojený zápas, jednak procesy jeho realizace a procesy jeho přípravy.

Vycházím přitom z apriorního odmítání chápání vojenské vědy jako vědy, která řeší proces poznání nikoli jen ozbrojeného zápasu, ale války v celé její totalitě.²⁾

Promítneme-li obecné pojetí vědy-vůbec na specifiku vojenské vědy, můžeme vojenskou vědu chápat jako „komplex jednak specifické společenské instituce, realizující svými specifickými metodami poznávací činnost v oblasti svého předmětu zkoumání a jednak výsledků této činnosti, uspořádaných do příslušných vojenskovědeckých teorií...“

Pokusím se nyní o podrobnější rozbor jednotlivých komponent takto chápané vojenské vědy:

- předmětu zkoumání vojenské vědy,
- předmětné činnosti vojenskovědecké instituce,
- souhrnu nahromaděných výsledků této činnosti.

1. Předmět zkoumání vojenské vědy tvoří

- a) ozbrojený zápas,
- b) procesy jeho realizace,
- c) procesy jeho přípravy.

a) Ozbrojený zápas jsem definoval jako: „... násilí, uskutečňované především bojovou činností; ... cílem ozbrojeného zápasu je vnutit nepříteli naši vůli...“³⁾

Tento ozbrojený zápas jak v celku, tak v jeho jednotlivých jevech poznává vojenská věda. Vojenskovědecká instituce realizuje část celospolečenského procesu poznání v této oblasti specifického fungování lidské společnosti, odhaluje a formuluje jeho zákony a zákonitosti.

Je jen logickým důsledkem „hledání“ zákonů a zákonitostí ozbrojeného zápasu, že v této oblasti dochází k maximálnímu abstrahování od konkrétních projevů ozbrojeného zápasu, od konkrétních bojů a od konkrétních bojujících stran.

b) Charakteristickým rysem druhé části objektivní reality, kterou zkoumá vojenská věda — tedy charakteristickým rysem procesů realizace ozbrojeného zápasu — je volná, utilitární pojetí těchto procesů, jejich konkrétní cílovost. Zkoumá především konkrétní účast konkrétního státu (resp. konkrétní koalice) v konkrétní válce s konkrétním nepřítelem; na úrovni nižších stupňů struktury ozbrojených sil pak konkrétní boj konkrétní součásti ozbrojených sil s konkrétními jednotkami nepřítele v konkrétním geografickém a klimatickém prostředí.

²⁾ Viz autorův článek: Věda a válka, Vojenská mysl, č. 2/1966.

³⁾ Viz autorův článek: Válka, ozbrojený zápas a politika, Vojenská mysl č. 6/1967.

Uvažují-li v uvedeném pojetí o procesech realizace ozbrojeného zápasu jako o části celkového předmětu zkoumání vojenské vědy, pak tím naprosto jednoznačně prohlašují problematiku vojenského umění za součást předmětu zkoumání vojenské vědy.

c) Procesy přípravy ozbrojeného zápasu jsou třetí součástí předmětu zkoumání vojenské vědy. Jsou charakteristické rovněž svou konkrétní cílovostí. Předcházejí procesům realizace ozbrojeného zápasu a vyznačují se v praxi úzkou vazbou příslušné specifické přípravné činnosti na problematiku ozbrojeného zápasu a v oblasti vědy pak úzkou vazbou vojenské vědy na příslušnou mateřskou vědní oblast oné specifické kategorie přípravy. Tak např. materiální vybavení ozbrojených sil je přímo nebo nepřímo svázáno s různými obory techniky; ve sféře vědy pak existuje velmi úzká spolupráce vojenské vědy s oblastmi odpovídajících technických věd. Obdobně i „příprava válčiště“ je svázána s různými oblastmi materiální výstavby (komunikací, skladů, továren, naftovodů atd.), a proto i ve sféře vědy je zcela zřejmá úzká spolupráce vojenské vědy s odpovídajícími specifickými, nevojenskými vědami.

2. Rozbor předmětné činnosti vojenskovědecké instituce vyžaduje věnovat se třem prvkům:

a) subjektu předmětné činnosti,

b) fungování tohoto subjektu, tj. jeho bezprostřední poznávací vědecké činnosti, zaměřené na předmět zkoumání vojenské vědy,

c) metodám tohoto fungování.

a) Subjektem vojenskovědecké činnosti (v souladu s obecným pojetím Bernalovým) je vědecká instituce jako „... obor lidí spojených organizačními vztahy, aby sukutečněli určité úkoly ve společnosti...“⁴⁾

Tento prvek podstaty vojenské vědy se nazývá „vojenskovědecká základna“.

V užším slova smyslu pak vojenskovědeckou základnou je souhrn lidí, příslušně organizovaných a připravených, kteří jsou vyčleněni pro vědecké zkoumání ozbrojeného zápasu a procesů jeho realizace a příprav.

V širším slova smyslu, vedle lidí, tj. vedle vojenskovědeckých pracovníků a jejich pomocných sil, tvoří vojenskovědeckou základnu i základní věcné prostředky pro vědeckou práci: přístroje, budovy, energetické zdroje apod., dále pak finanční prostředky na všestranné zabezpečení rozvoje vojenské vědy, jakož i knižní, časopisecké a jiné „paměťové“ fondy. Pokud se týče složení jednotlivých vědeckých institucí, je možné obecně konstatovat, že „školská“ organizace vědecké základny na systému kateder, které soustřeďují jak k pedagogické, tak k vědecké práci převážně specialisty téže vědní oblasti, sice lépe zabezpečuje konstituování příslušných vědních oborů, ale zdaleka již není optimální organizací vědecké základny k řešení složitých, víceoborových úkolů a problémů naší současnosti.

Naproti tomu nově vznikající „samostatné účelové vědecké instituce“ tvoří v převážné většině vědci různých vědních oblastí. Instituce mají pracovat na společném úkolu — řešit společně poznávací proces, i když ze specifických hledisek jednotlivých zúčastněných věd.

b) Fungování institucí vojenskovědecké základny v dané souvislosti je specifická předmětová činnost, tj. organizovaná a cílevědomá poznávací činnost — tedy jednak odhalování a zkoumání zákonů a zákonitostí v ozbrojeném zá-

⁴⁾ Bernal: Věda v dějinách., Praha, SNPL 1960, díl I., str. 29.

pase, jednak získávání a vytváření obecných návodů k řešení vojenských úkolů a objevování významných faktů v ozbrojeném zápase a v procesech jeho všestranné přípravy a realizace.

Specifické fungování vojenskovědeckých pracovníků může být v podstatě dvojího druhu: buď jde o poznávání obecných zákonů a zákonitostí ozbrojeného zápasu (přičemž charakteristickým rysem je právě maximálně možný stupeň abstrakce v procesu poznání), nebo jde o optimální využití, popřípadě aplikaci oněch obecně platných zákonů a zákonitostí, o rozpracování vědecky zdůvodněných postupů, resp. návodů k praktickému jednání.

c) Vojenskovědeckí pracovníci mají k dispozici pro své bádání celou škálu nejrozličnějších metod. To jim dovoluje zvolit si, podle specifiky řešeného úkolu, optimálně výhodnou metodu práce: především logiku jak formální, tak dialektickou a jak klasickou, tak moderní, dále i pozorování, měření, srovnávání a experiment, matematické metody, matematickostatistické metody, metody operačního výzkumu, kybernetické metody atd.

Předmětem zkoumání vojenskovědeckých pracovníků ovšem není bezprostřední vypracování těchto metod; to je úkolem příslušných specifických věd: logiky, matematiky, statistiky, kybernetiky atd. Vojenskovědeckí pracovníci však si musí osvojit výsledky věd v patřičném rozsahu a převzít je do své práce jako pracovní metodu.

K předmětu zkoumání vojenské vědy se přičleňují pouze aplikace těchto metod, způsoby a formy jejich využití ve vojenskovědecké práci.

3. Rozbor souhrnu nahromaděných výsledků vojenskovědecké práce

Výsledkem vědeckého zkoumání a poznávacího procesu ve vojenské vědě, tedy při zkoumání ozbrojeného zápasu a procesů **jeho realizace a přípravy**, jsou různé jeho vojenskovědní teorie.⁵⁾

Univerzum těchto vojenskovědních teorií je možné samozřejmě uskupovat v různé systémy, podle různých kritérií, zpravidla velmi subjektivně zvolených. Nejobecněji dnes užívaným dělením „vojenské vědy — jako hromadící se tradice vědomostí“ je dělení do těchto částí:

- obecná teorie vojenské vědy,
- teorie vojenského umění,
- teorie výstavby, organizace a řízení vojsk,
- vojenskohistorická věda,
- vojenskohospodářský a politický zeměpis.⁶⁾

V naší a spojenecké odborné literatuře existuje řada různých variant podobného „složení“, v podstatě vycházející ze správného, minimalistického pojetí vojenské vědy — jako vědy, která zkoumá ozbrojený zápas a procesy jeho realizace a přípravy.

Vedle těchto minimalistických variant existují varianty „širší“, které zahrnují do univerza vojenskovědních teorií např. i výsledky různých vojensko-technických věd spojených s výrobou nejrozličnější vojenské techniky a s její technickou exploatací a technickým opravárenstvím, dále výsledky vojenské

⁵⁾ Termínu „teorie“ se používá v naší současnosti rovněž v několika různých významech, např.:

- ve významu výsledků poznání skutečnosti, určité objektivní reality;
- jako zevšeobecnění praktické zkušenosti;
- jako souhrnu závěrů, vyplývajících z předpokladů ověřených pozorováními a skutečností;
- jako soustavy vědeckých myšlenek v určité oblasti poznání.

⁶⁾ Viz sborník HPS ČSLA: Socialistická vojenská věda o aktuálních otázkách soudobého vojenství, Praha 1964, NV, str. 24.

chemické nauky a různých dalších věd, jako elektrotechnické, radiolokační apod.

V rozboru samozřejmě zcela odmítám, a proto vůbec ani neuvažuji o různých „maximalistických“ variantách, které vycházejí z pojetí vojenské vědy — jako vědy, jejímž předmětem zkoumání je válka v celém jejím komplexu.

*

Zvažme nyní charakteristiku několika vybraných vojenskovědeckých teorií⁷⁾ z hlediska jejich specifik v univerzu vojenskovědeckých teorií.

Obecná teorie ozbrojeného zápasu

V souladu se svým názvem tuto teorii tvoří obecně formulované, objektivní zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu. Obecná teorie ozbrojeného zápasu by měla být základní, nosnou teorií skutečně „vědecké“ vojenské vědy.

Konkrétním obsahem obecné teorie ozbrojeného zápasu by měly být obecná teorie vojenské strategie a obecná teorie vojenské taktiky, které v sobě soustřeďují obecné zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu, učené podle svého strategického, resp. taktického charakteru.

V této souvislosti rozboru není nyní určující, zda vedle těchto dvou oblastí — vedle strategie a taktiky — vznikl a konstituoval se i v obecné teorii ozbrojeného zápasu „operační“ mezistupeň, známý z praxe druhé světové války. Jestliže ano, bylo by pak záhodné upustit od smyslově nesprávně voleného názvu „operační umění“ a nazývat tento mezistupeň jiným termínem, který neobsahuje slovo „umění“, např. termínem „operatika“⁸⁾

Bude ovšem úkolem dalších rozborů a studií buď najít a prokázat uprostřed mezi obecnými vojenskými strategickými a obecnými vojenskými taktickými zákonitostmi a zákony existenci obecných (ovšem ani strategických, ani taktických) zákonů a zákonitostí vojenské „operatiky“, nebo vědecky prokázat neoprávněnost tohoto předpokladu.

TEORIE VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Vojenské umění, jako oblast specifické lidské dovednosti a činnosti, je zcela nevyhnutelně středem zájmu teoretické práce. Teorie vojenského umění řeší závažné činnosti realizace ozbrojeného zápasu, vědecky rozpracovává zdůvodněné postupy konkrétního fungování ozbrojených sil při této realizaci apod.

Vojenská praxe dává teoretické frontě své požadavky a úkoly, vyžaduje rozpracování nejrůznějších problémů a zpracování prakticky využitelných teorií, např. teorie

- frontové útočné operace,
- protivzdušné obrany státu,
- velení,
- zdravotnického zabezpečení armádní obranné operace,
- obrany motostřelecké divize v horách,
- prvního hromadného jaderného úderu,
- počátečního období války apod.

⁷⁾ Termínem „vojenskovědecká teorie“ chápu ucelený, vědecky propracovaný výsledek vojenskovědeckého bádání o určitém problému nebo o určité skupině problémů ozbrojeného zápasu nebo jeho realizace či jeho přípravy.

⁸⁾ Viz autorův článek: „Věda a válka“, Vojenská mysl č. 2/1966.

Všechny tyto teorie a tedy i teorii vojenského umění v celku zcela oprávněně je možné a z logického hlediska nutné chápat jako výsledek vědeckého fungování odpovídajících vojenskovědeckých institucí v procesech realizace ozbrojeného zápasu. Všechny jsou ovšem specificky účelové a mají charakter technologicko-pedagogický; není proto reálné všechny je vyjmenovat a vytvořit z nich podrobně učený systém teorií vojenského umění.

Jedním ze základních charakteristických znaků těchto teorií je, že jsou de facto teoretickou konkretizací obecné teorie ozbrojeného zápasu, jeho jednotlivých zákonů a zákonitostí na jednotlivé procesy realizace ozbrojeného zápasu.

Tyto teorie vojenského umění mohou být, podle svého účelového předurčení, více či méně konkrétní a nikterak není možné vylučovat ani nejvyšší stupeň jejich zobecnění; je naopak účelné a logické formulovat i obecné teorie vojenského umění.

Je tedy nezbytné kalkulovat s rozpracováním:

- obecné teorie vojenského strategického umění (a obdobně i teorie vojenského operačního umění a taktického umění;

- obecných teorií různých činností ozbrojených sil, např.

- teorie obrany,
- teorie útoku,
- teorie velení apod.;

- obecných teorií použití druhů vojsk a služeb, popřípadě různých druhů ozbrojených sil v ozbrojeném zápase, např.

- teorie použití RVD,
- teorie použití taktického letectva,
- teorie zdravotnického zabezpečení apod.;

- obecné teorie vojenských operací,⁹⁾ např.

- teorie protipartyzánské vyčišťovací operace apod.
- teorie strategické obranné operace na druhohraděm pozemním válčiči,
- teorie výsadkové operace výsadkové divize,
- teorie protipartyzánské vyčišťovací operace apod.

Závažným společným znakem takto chápaných teorií vojenského umění je, že všechny jsou výsledkem teoretické, vědecké práce vojenskovědeckých institucí a jsou tedy vojenskovědeckými teoriemi.

Součinností jiných věd a vědních oborů při jejich rozpracování je nutné chápat jako poskytování specifických metod práce, kterých používají vojenskovědeckí pracovníci při rozpracovávání a formulování teorií vojenského umění jako teorií procesů realizace ozbrojeného zápasu.

TEORIE PROCESŮ JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ PŘÍPRAVY OZBROJENÉHO ZÁPASU

Obecné zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu, které tvoří podstatu obecné teorie ozbrojeného zápasu, v teorii rozpracovávají vojenskovědecké instituce do pragmatických realizačních teorií vojenského umění.

⁹⁾ V této souvislosti používám termínů „operace“ a „operační“, nikoli ve smyslu „mezistupně“ mezi „strategickým“ a „taktickým“, ale ve smyslu „cílové činnosti určitého prvku ozbrojených sil ke splnění určitého úkolu“ — tedy ve smyslu např. „první frontová útočná operace POV“, nebo „operace diverzních výsadkových skupin v nepřátelském týlu“.

Aby však tyto realizační teorie vojenského umění mohly být prakticky uplatněny v životě společnosti, musí být v této společnosti vytvořeny určité hmotné a nehmotné předpoklady, musí být předem uskutečněna celá řada přípravných procesů v rámci budování branného systému státu a zejména v budování, přípravě a výcviku ozbrojených sil.

Jistě není třeba zdůvodňovat tezi, že i tyto procesy přípravy realizace ozbrojeného zápasu jsou a musí být objektem vědeckého zájmu, že vědecké instituce je musí studovat, poznávat a teoreticky rozpracovávat.

Pak vzniká další specifická kategorie teorií, mezi něž patří např. teorie

- výcviku a výchovy vojsk,
- exploatace různé bojové a jiné techniky v boji,
- výstavby vojenských letišť atd.

I tyto teorie, z hlediska vědecké činnosti, jsou vysloveně pragmatického charakteru a obdobně jako teorie vojenského umění mají v převážné většině vysloveně technologicko-pedagogický charakter.

Ve srovnání s teoriemi vojenského umění však je jejich specifikem, že nejsou výsledkem „pouze“ jen práce vojenskovědeckých pracovníků, ale v poměrně značné míře jsou výsledkem společné práce vojenskovědeckých pracovníků a vědeckých pracovníků dalších vědních oblastí, např. pedagogů, techniků, lékařů atd.

Jde tedy o tzv. „průsečíkové“ teorie jedné či několika dalších věd s vojenskou vědou.

Vzhledem k podílu vojenskovědeckých institucí na jejich rozpracování jsou oprávněně zahrnovány mezi vojenskovědecké teorie; nelze však vyloučit možnost jejich zařazování i do teorií spoluzúčastněných vědních oblastí.

Teorie, rozpracované ve specifických „válečných“, resp. „vojenských“ odvětvích ostatních věd

V rámci řady věd se konstituovala „válečná“, resp. „vojenská“ odvětví, např. válečná ekonomika, válečná chirurgie, vojenská topografie atd. Jako výsledek fungování příslušných vědeckých institucí těchto odvětví vznikají i jejich specifické teorie: teorie válečné ekonomiky, teorie válečné chirurgie, teorie vojenské topografie atd.

Tyto teorie zůstávají teoriemi příslušných věd a nelze je začleňovat mezi vojenskovědecké teorie: nesouvisejí charakterem svých zákonů a zákonitostí bezprostředně se zákony a zákonitostmi ozbrojeného zápasu. Na rozpracování specifických teorií „nevojenských věd“ se vojenskovědecké instituce bezprostředně nepodílejí. Přívlastek „válečný“, resp. „vojenský“ vyjadřuje pouze zúžení předmětu zkoumání příslušné „nevojenské“ vědy na jevy a procesy při přípravě války, při realizaci účasti státu ve válce a při odstraňování důsledků války.

Tak např. různé teorie válečné ekonomiky jsou ekonomické teorie přípravy a vedení války.

Teorie válečné chirurgie jsou teorie lékařské vědy a řeší problematiku chirurgických zákroků při odstraňování důsledků speciálních zranění, způsobených různými bojovými prostředky.

Teorie vojenské topografie jsou teorie topografického zabezpečení vojenské činnosti.

Pokusím se shrnout možné dílčí závěry, které vyplývají z dosavadního rozboru.

1. Termín „věda“ je účelné vyhradit jen pro „komplexní systém“, který zahrnuje jak specifické vědecké instituce, tak i jejich speciální fungování, včetně metod a výsledků tohoto fungování.

Pro jednotlivé komponenty tohoto „komplexního systému“ není účelné používat termínu „věda“ s následujícím upřesňováním, např. „věda — jako instituce“, nebo „věda — jako hromadící se tradice vědomostí“, ale jednoduchých a výstižných termínů:

- „vědecká základna“ (obecně) resp. „vědecká instituce“ (jednotlivě),
- vědecká poznávací činnost“ nebo prostě „vědecká práce“,
- „metody vědecké práce“,
- „vědecké teorie“ (jako výsledek vědecké práce).

2. „Vojenskou vědu“, v souladu s tím, je účelné chápat jako „komplexní systém“, který zahrnuje speciální vojenskovědecké instituce, jejich specifické fungování, metody tohoto fungování a vojenskovědecké teorie jako výsledky tohoto fungování.

Jednotlivé komponenty obsahu takto chápaného pojmu „vojenská věda“ je účelné nazývat:

- „vojenskovědecká základna“, resp. „vojenskovědecká instituce“,
- „vojenskovědecká poznávací činnost“, resp. „vojenskovědecká práce“,
- „metody vojenskovědecké poznávací činnosti“,
- „vojenskovědecké teorie“.

3. Od ostatních věd se vojenská věda odlišuje svým předmětem zkoumání, který tvoří:

- ozbrojený zápas — obecně,
- procesy jeho realizace a
- procesy jeho přípravy.¹⁰⁾

4. Pokud se týče členění v rámci jednotlivých komponent komplexně chápané vojenské vědy, je nutné respektovat příslušná kritéria dělení těchto jednotlivých komponent.

Vojenskovědeckou základnu, vojenskovědecké instituce je možné podle světónázorového zaměření vědců dělit na socialistickou a kapitalistickou. Zvolíme-li za kritérium dělení státní či národní příslušnost vědců, je možné vojenskovědeckou základnu dělit i na sovětskou, francouzskou, polskou, československou atd.

Předmět zkoumání vojenské vědy je možné členit podle zvolených kritérií např. na ozbrojený zápas, na procesy jeho realizace, na procesy jeho všestranné přípravy. Je ovšem možné jej dělit i podle kritéria dnešního dělení vojenského umění na strategické, na operační a na taktické systémy ozbrojených sil (a jejich výstavbu a fungování) atd.

Vojenskovědeckou činnost je možné dělit např. na základní výzkum a aplikovaný výzkum, nebo podle použitých metod na rozborovou činnost, na rozpracovávání futurologických hypotéz, na teoretickou verifikaci hypotéz, na modelování procesů realizace ozbrojeného zápasu atd.

¹⁰⁾ V této souvislosti není určující, že vojenskovědecké instituce zkoumají jako specifickou součást předmětu zkoumání vojenské vědy i problematiku vymezení a určení předmětu zkoumání vojenské vědy, problematiku její klasifikace a výběru metod vojenskovědecké práce.

Vojenskovědecké teorie jsou vytvářeny podle nejrůznějších kritérií. Společenské poslání jednotlivých vojenskovědeckých teorií — zejména teorií procesů realizace ozbrojeného zápasu a teorií procesů jednotlivých kategorií přípravy ozbrojeného zápasu — je velmi různorodé.

Např. pedagogická práce vojenských vysokých škol nebo odborná příprava štábních kolektivů může požadovat na vojenskovědeckých institucích, aby vědecky pracovaly nejen „teorii útoku“, ale i „teorii použití RVD v útočné operaci frontu“ a stejně tak i „teorii použití RVD v útočné operaci frontu“ a stejně tak i „teorii raketové a dělostřelecké podpory výsadkové operace v rámci frontové útočné operace POV“ apod.

Takové teorie¹¹⁾ vytvářejí vědeckovýzkumné instituce na podkladě konkrétních účelových zájmů, které zájemci formulují zpravidla jako úkoly „aplikované vojenskovědecké práce...“

Jistě je logicky lehce zdůvodnitelný závěr o neúčelnosti a dokonce o zbytečnosti pokusů vytvářet nějaké jednotné, uzavřené, pevně rozškálované soustavy těchto vojenskovědeckých teorií.

Naproti tomu by nebylo jistě správné odmítat požadavek vytvořit jakýsi rámec k účelovému učení základních vojenskovědeckých teorií do neuzavřené soustavy, do účelně zvolených skupin teorií podobného charakteru.

Takový rámec k učení vojenskovědeckých teorií by mohl být např. tento:

- a) Obecné teorie ozbrojeného zápasu:
 - teorie vojenské strategie a
 - teorie vojenské taktiky;
- b) Obecné teorie vojenského umění:
 - teorie vojenského strategického umění,
 - teorie vojenského operačního umění [s výhradou nesouhlasu s používáním termínu „operační“ ve smyslu mezistupně mezi strategickým a taktickým],
 - teorie vojenského taktického umění;
- c) Teorie specifických vojenských činností:
 - teorie obrany,
 - teorie útoku,
 - teorie velení (jako vojenskovední teorie), atd.;
- d) Teorie použití druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a služeb:
 - teorie strategických raketových jaderných vojsk,
 - teorie válečného námořnictva,
 - teorie zdravotnické služby, atd.;
- e) Teorie operací:
 - teorie frontové útočné operace POV,
 - teorie obrany vševojskové armády,

¹¹⁾ Samozřejmě nelze mluvit o rozpracovávání vědecké teorie při kompilačním sestavování výukových přednášek, skript apod.

- teorie výsadkové operace v rámci frontové útočné operace POV,
- teorie partyzánských operací v podmínkách evropského válčiště, atd.;
- f) Teorie jednotlivých procesů přípravy ozbrojeného zápasu:
 - teorie organizace ozbrojených sil,
 - teorie výstavby vojenských silnic,
 - teorie výcviku a výchovy vojsk, atd.

Toto členění vojenskovědeckých teorií (ani jakékoli jiné) nemůže být „povinně jednoznačné“. Podle specifických potřeb je možné i účelné tyto teorie třídit různě, v souladu se zvolenými kritérii třídění.

5. Při pokusech o vypracování optimálního návrhu vnitřního členění vojenské vědy je určujícím úkolem vytyčit rozhodující kritéria tohoto členění.

a) Základním kritériem vnitřního členění vojenské vědy by mělo být beze sporu kritérium členění věd — tedy předmět zkoumání.

b) Za rozhodující kritérium je nezbytné přijmout v naší současnosti i historickou návaznost na obecně dnes přijaté členění vojenského umění na vojenské strategické umění, vojenské operační umění a vojenské taktické umění.

c) Rovněž dělení na „vědu“ a „vojenské umění“ (praxeologii) musí být kritériem při vnitřním členění vojenské vědy, které v sobě soustřeďuje obě tyto kategorie.

d) Stejně tak nelze nerespektovat obecný požadavek, aby každá věda zahrnovala i řešení svých vlastních metodologických a gnoseologických otázek a problémů.

Naproti tomu není nezbytné ztotožňovat kritérium pedagogického členění vyučovací látky na vojenských školách s kritériem vnitřního členění vojenské vědy.

Pedagogický pracovník či kolektiv (např. katedra) může a zpravidla musí být pedagogicky činný v daleko širším rozsahu látky, než tvoří rozsah jeho vědecké práce.

Stejně je nutné vyloučit z počtu nezbytných kritérií vnitřního členění vojenské vědy řadu dalších, podobných požadavků různých úseků společenské praxe.

Při respektování rozhodujících kritérií je možné dospět k tomuto pojetí učlení vojenské vědy na vojenskovědní obory a podobory a na vojenskovědní úseky:

20 VOJENSKÁ VĚDA

20,1 obor: Obecné zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu

20,101 úsek: Vojenská strategie

20,102 úsek: Vojenská taktika

20,2 obor: Vojenské umění:

20,21 podobor: Strategické vojenské umění

20,211 úsek: Všeobecné strategické vojenské umění

20,212 úsek: Strategické použití druhů ozbrojených sil

20,213 úsek:

20,22 podobor: Operační vojenské umění:

20,221 úsek: Všeobecné operační vojenské umění

20,222 úsek: Operační použití druhů vojsk a služeb

20,223 úsek: Operační zabezpečení

20,224 úsek:

20,23 podobor: Taktické vojenské umění:

20,231 úsek: Všeobecné taktické vojenské umění

20,232 úsek: Taktické použití druhů vojsk

20,223 úsek: Týlové taktické zabezpečení

20,234 úsek: Technické zabezpečení

20,235 úsek:

20,3 obor: Speciální vojenské činnosti:

20,31 podobor: Velení:

20,311 úsek:

20,312 úsek:

20,32 podobor: Vojenské zpravodajství:

20,321 úsek:

20,322 úsek:

20,4 obor: Procesy přípravy ozbrojeného zápasu:

20,41 podobor: Budování ozbrojených sil:

20,411 úsek: Organizace ozbrojených sil

20,412 úsek: Mobilizace

20,413 úsek: Bojová pohotovost

20,414 úsek:

20,42 podobor: Operační příprava válčičtů:

20,421 úsek:

20,422 úsek:

20,43 podobor: Příprava obyvatelstva:

20,431 úsek:

20,432 úsek:

20,5 obor: Gnoseologie a metodologie vojenské vědy:

20,501 úsek: Gnoseologie vojenské vědy

20,502 úsek: Metodologie vojenské vědy.

Jednotlivé vytyčené úseky vojenskovědecké práce zahrnují sumu všech vojenskovědeckých teorií, vzniklých v důsledku vědecké práce k poznání příslušné „úsekové“ součásti předmětu zkoumání vojenské vědy. Vojenskovědecké teorie každého vojenskovědního úseku vytvářejí v rámci svého úseku příslušné teoretické specializace.

Vypracování plně varianty tohoto členění vojenské vědy se vymyká možností tohoto článku.